

Praha 4. 6. 2013

16

Činnost záchytných stanic v roce 2012

Activity of sobering-up stations in 2012

Souhrn

Tato Aktuální informace podává přehled o počtu záchytných stanic, míst a ošetřených pacientů v roce 2012. Od roku 1989 se počet záchytných stanic a míst s výkyvy snižoval. Vývoj počtu pacientů záchytných stanic ve sledovaném období zpravidla kopíruje počet stanic a jejich kapacitu, i když od roku 2005 lze současně pozorovat souběžný pokles kapacity a růst pacientů.

Summary

This Topical information presents the numbers of sobering-up stations (special facility for short term detoxification from alcohol and other drugs), places and treated patients in 2012. Since 1989 the number of sobering-up stations and places has decreased with the fluctuations. The number of patients in sobering-up stations mostly correlated with the number and capacity of the stations, however simultaneous decrease of capacity and increase of patients has been observed since 2005.

Záchytné stanice jsou speciální medicínská zařízení pro krátkodobý pobyt (v řádu několika hodin) a detoxikaci při akutní intoxikaci zejména alkoholem, jsou zvláštním typem zařízení na pomezí ambulantní a lůžkové péče. Jedná se o typ zařízení unikátní v Evropě i ve světě. První z nich byla založena u Apolináře v roce 1951 docentem Skálou (Skála, 2003).

Aktuální informace o činnosti záchytných stanic čerpá z údajů pravidelného ročního sběru dat v rámci Programu statistických zjišťování NZIS. V posledních letech se několikrát změnilo sledované ukazatele o činnosti těchto stanic. V roce 1989 byly údaje o činnosti záchytných stanic součástí ročního výkazu „O činnosti psychiatrického oddělení poliklinik“. Sledovalo se personální vybavení, počet stanic a míst jak s nepřetržitým provozem, tak pouze s nočním provozem, počet ošetřených osob celkem, v tom mužů a žen, počet mladistvých, počet recidivistů a počet osob hlášených v AT ordinacích. Od roku 1993 se údaje o činnosti stanic získávaly z nově vzniklého „Ročního výkazu ambulantní péče v oboru psychiatrickém“ a sledoval se pouze počet osob ošetřených na záchytných stanicích. V roce 1998 byly údaje o činnosti záchytných stanic převedeny z tohoto výkazu na samostatný výkaz, kde se sledoval počet ošetření-vyšetření, počet léčených pacientů a počet míst. V roce 2006 se rozšířilo sledování léčených pacientů o členění na pohlaví a věkové skupiny a v roce 2011 bylo přidáno sledování pacientů intoxikovaných alkoholem nebo jinou psychoaktivní látkou.

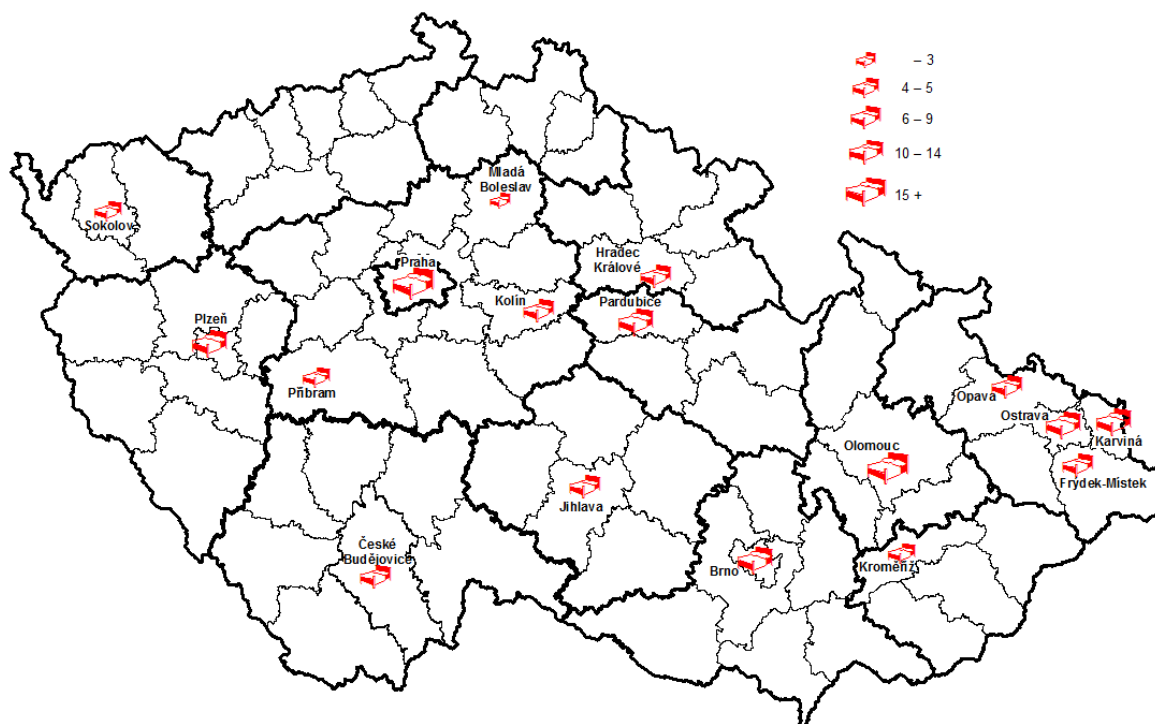
Počet záchytných stanic, počet míst v záchytných stanicích a jejich personální vybavení

První informace o počtu záchytných stanic jsou k dispozici z roku 1963, kdy bylo evidováno 21 zařízení. Historické údaje o záchytných stanicích, jejich počtu a činnosti, jsou uvedeny v publikaci Uživatelé alkoholu a drog ve zdravotnické statistice od roku 1959, kterou vydalo Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti ve spolupráci s ÚZIS ČR (Nechanská, 2011).

Do roku 1989 vzrostl počet záchytných stanic v ČR na 34 zařízení, v následujícím období jejich počet klesá. V roce 1993 bylo evidováno 20 zařízení, v roce 2009 už pouze 14 zařízení. Během roku 2010 se zaevidovaly dvě záchytné stanice, ve Středočeském a Olomouckém kraji, a jejich počet vzrostl na 16. V roce 2011 došlo k rozdělení sledování údajů ze záchytných stanic v Karviné a Opavě, které provozuje Územní středisko záchranné služby Moravskoslezského kraje, a údaje vykazovaly dohromady.

S rostoucím počtem zařízení rostl v letech 1963–1989 také počet míst v záchytných stanicích (z 222 na 325 míst). Po roce 1990, kdy došlo ke snižování počtu záchytných stanic, klesal i počet míst. V roce 1993 bylo v záchytných stanicích pouze 180 míst, do roku 1996 se počet míst snížil na 139 (v 19 stanicích) a v roce 1997 jejich počet vzrostl meziročně o více než třetinu a přibližně stejný zůstal až do roku 2000. V následujících letech počet míst s výkyvy klesal, a to o více než čtvrtinu do roku 2009 (na 137 míst). V roce 2010, díky nově zaevidovaným zařízením, vzrostl počet míst na 157, v roce 2011 klesl jejich počet na 152 míst. V roce 2012 zůstal počet záchytných stanic i počet míst stejný (Tabulka 1, Graf 1). Záchytné stanice se v roce 2012 nacházely ve všech krajích kromě Ústeckého a Libereckého. Nejvíce jich je na území Moravskoslezského (4 stanice) a Středočeského kraje (3 stanice), v ostatních krajích bylo vždy po jedné záchytné stanici. Síť záchytných stanic v roce 2011 ukazuje následující mapa.

Mapa 1: Síť záchytných stanic podle počtu míst v roce 2012

V roce 2012 zajišťovalo činnost záchytných stanic celkem 152,39 odborných zdravotnických pracovníků (přepočtený počet pracovníků včetně smluvních). Z tohoto počtu bylo 33,03 lékařů, počet zdravotnických pracovníků nelékařů s odbornou způsobilostí činil 75,57 úvazku a počet ostatních odborných pracovníků 43,79 úvazku.

Počet pacientů záchytných stanic

Počet zachycených osob evidovaných v záchytných stanicích od roku 1963 do roku 1984, kdy dosáhl maxima, s výkyvy rostl (z více než 16 tisíc na 33 tisíc). Během následujících 12 let klesl počet těchto pacientů o téměř tři čtvrtiny (na 9 363 osob v roce 1996) a pak až do roku 2004 opět s výkyvy rostl. K velkému meziročnímu nárůstu došlo v roce 2006, kdy meziročně vzrostl počet zachycených osob v těchto stanicích o téměř polovinu (z 15 tisíc v roce 2005 na téměř 22,5 tisíc v roce 2006) a následující rok stoupl ještě o další čtvrtinu (na téměř 28 tisíc). V následujících dvou letech počet pacientů zůstal téměř stejný, k nárůstu došlo až v roce 2010, kdy v souvislosti s nárůstem počtu zařízení a míst vzrostl meziročně také počet pacientů, a to o desetinu (na 30,5 tisíce osob). V roce 2012, po snížení počtu pacientů v roce 2011 o 7 % (na 28,4 tisíce osob), zůstal jejich počet téměř stejný (Tabulka 1, Graf 1).

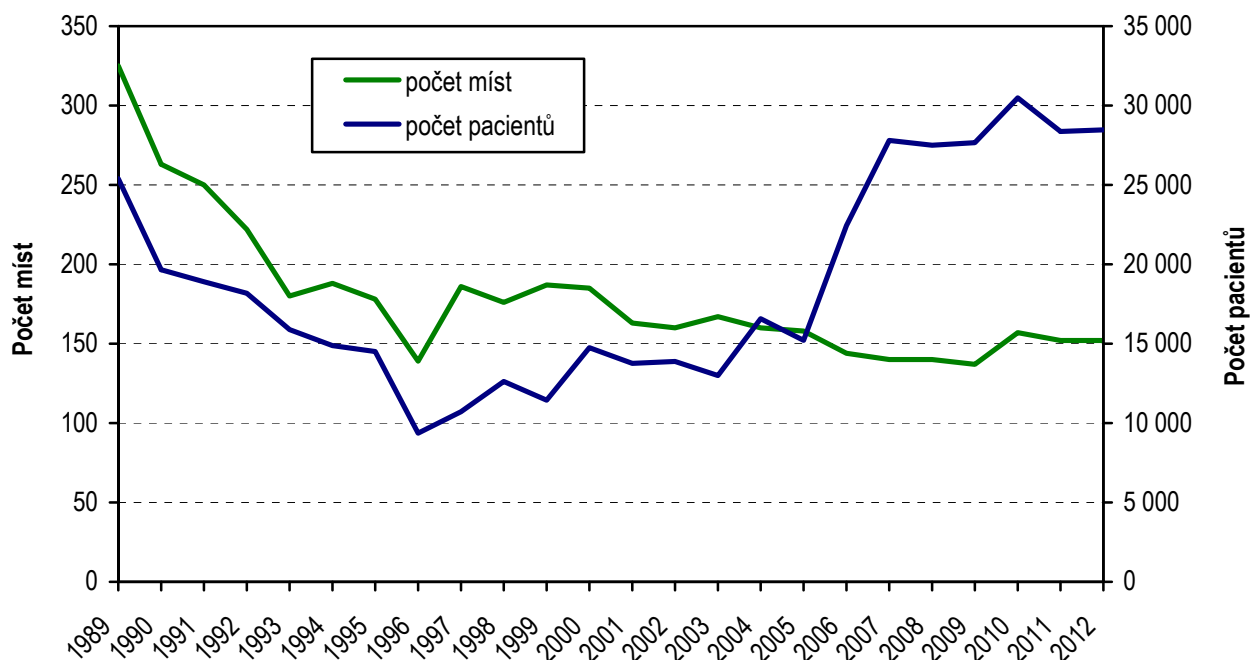
Muži měli větší podíl na počtu pacientů v záchytných stanicích po celé období, kdy byli sledováni pacienti podle pohlaví. V letech 2006–2012 se podíleli na jejich celkovém počtu 84 %. Podíl mladistvých do 20 let klesl z téměř 9 % v roce 2006 na více než 4 % v roce 2009, v roce 2010 došlo k nárůstu jejich podílu na 8 % a v roce 2012 klesl podíl mladistvých na 6 % (Tabulka 1).

Tabulka 1: Vývoj počtu záchytných stanic, míst a ošetřených pacientů v letech 1989–2012

Rok	Počet					
	stanic	míst	léčených pacientů			
			celkem	v tom		z toho mladiství (0–19 let)
			muži	ženy		
1989	34	325	25 393	23 398	1 995	839
1990	29	263	19 657	17 265	2 392	623
1991	28	250	18 902	17 503	1 399	537
1992	25	222	18 177	16 477	1 700	508
1993	20	180	15 887	14 454	1 433	683
1994	21	188	14 884	13 550	1 334	916
1995	19	178	14 506	13 113	1 393	1 013
1996	19	139	9 363	8 563	800	514
1997	20	186	10 719	9 520	1 199	648
1998	19	176	12 616	.	.	.
1999	18	187	11 439	.	.	.
2000	18	185	14 748	.	.	.
2001	16	163	13 763	.	.	.
2002	16	160	13 877	.	.	.
2003	17	167	12 997	.	.	.
2004	15	160	16 568	.	.	.
2005	15	158	15 207	.	.	.

Rok	Počet					
	stanic	míst	léčených pacientů			
			celkem	v tom		z toho mladiství (0–19 let)
				muži	ženy	
2006	14	144	22 441	19 219	3 222	1 944
2007	14	140	27 806	23 653	4 153	1 149
2008	14	140	27 505	22 876	4 629	1 167
2009	14	137	27 664	23 079	4 585	1 222
2010	16	157	30 487	25 732	4 755	2 422
2011	17	152	28 365	23 831	4 534	2 059
2012	17	152	28 469	23 920	4 549	1 519

Graf 1: Vývoj počtu míst a ošetřených pacientů na záchytných stanicích v letech 1989–2012

Z hlediska regionální distribuce třetinu pacientů vykázala záchytná stanice v Praze, pětinu čtyři záchytné stanice v Moravskoslezském kraji a téměř 13 % záchytná stanice v Jihomoravském kraji (Tabulka 2).

Tabulka 2: Celkový počet ošetřených pacientů podle kraje sídla zařízení, pohlaví a věkových skupin pacientů v roce 2012

Kraj sídla zařízení	Počet stanic	Počet míst	Celkový počet pacientů	v tom		ve věku		
				muži	ženy	0–19 let	20–64 let	65 a více let
Hl. m. Praha	1	17	9 336	7 351	1 985	1 044	7 769	523
Středočeský	3	14	903	819	84	11	837	55
Jihočeský	1	9	1 090	953	137	56	991	43
Plzeňský	1	10	1 740	1 522	218	61	1 563	116
Karlovarský	1	5	758	660	98	10	728	20
Ústecký	-	-	-	-	-	-	-	-
Liberecký	-	-	-	-	-	-	-	-
Královéhradecký	1	8	1 118	957	161	4	1 052	62
Pardubický	1	11	1 108	981	127	26	1 021	61
Vysočina	1	8	1 116	1 000	116	20	1 055	41
Jihomoravský	1	13	3 573	2 871	702	75	3 292	206
Olomoucký	1	15	1 554	1 342	212	48	1 431	75
Zlínský	1	5	789	680	109	14	743	32
Moravskoslezský	4	37	5 384	4 784	600	150	4 966	268
Celkem	17	152	28 469	23 920	4 549	1 519	25 448	1 502

Od roku 2011 jsou pacienti rozděleni podle toho, zda byli zachyceni pro intoxikaci alkoholem nebo jinou návykovou látkou.

V roce 2012 bylo z celkového počtu zachycených osob 83 % intoxikovaných alkoholem a 17 % ostatními drogami. U žen byl větší podíl zachycených pro nealkoholové drogy (22 %) než u mužů (17 %). Nejvyšší podíl zachycených pacientů pro nealkoholové drogy byl ve věkové skupině 0–19 let (47 %), ve věku 20–64 let to bylo 16 % a nad 65 let 13 % z celkového počtu zachycených dané věkové skupiny.

Nejvíce alkoholem intoxikovaných osob bylo zachyceno na území Moravskoslezského kraje, Prahy a kraje Jihomoravského (Tabulka 3, Tabulka 4).

Tabulka 3: Počet pacientů ošetřených pro intoxikaci alkoholem podle kraje sídla zařízení, pohlaví a věkových skupin pacientů v roce 2012

Kraj sídla zařízení	Počet stanic	Počet míst	Celkový počet pacientů	v tom		ve věku		
				muži	ženy	0–19 let	20–64 let	65 a více let
Hl. m. Praha	1	17	4 515	3 512	1 003	351	3 837	327
Středočeský	3	14	903	819	84	11	837	55
Jihočeský	1	9	1 038	908	130	51	944	43
Plzeňský	1	10	1 740	1 522	218	61	1 563	116
Karlovarský	1	5	758	660	98	10	728	20
Ústecký	-	-	-	-	-	-	-	-
Liberecký	-	-	-	-	-	-	-	-
Královéhradecký	1	8	1 115	954	161	3	1 050	62
Pardubický	1	11	1 095	969	126	25	1 009	61
Vysočina	1	8	1 116	1 000	116	20	1 055	41
Jihomoravský	1	13	3 573	2 871	702	75	3 292	206
Olomoucký	1	15	1 540	1 332	208	43	1 422	75
Zlínský	1	5	724	621	103	10	683	31
Moravskoslezský	4	37	5 384	4 784	600	150	4 966	268
Celkem	17	152	23 501	19 952	3 549	810	21 386	1 305

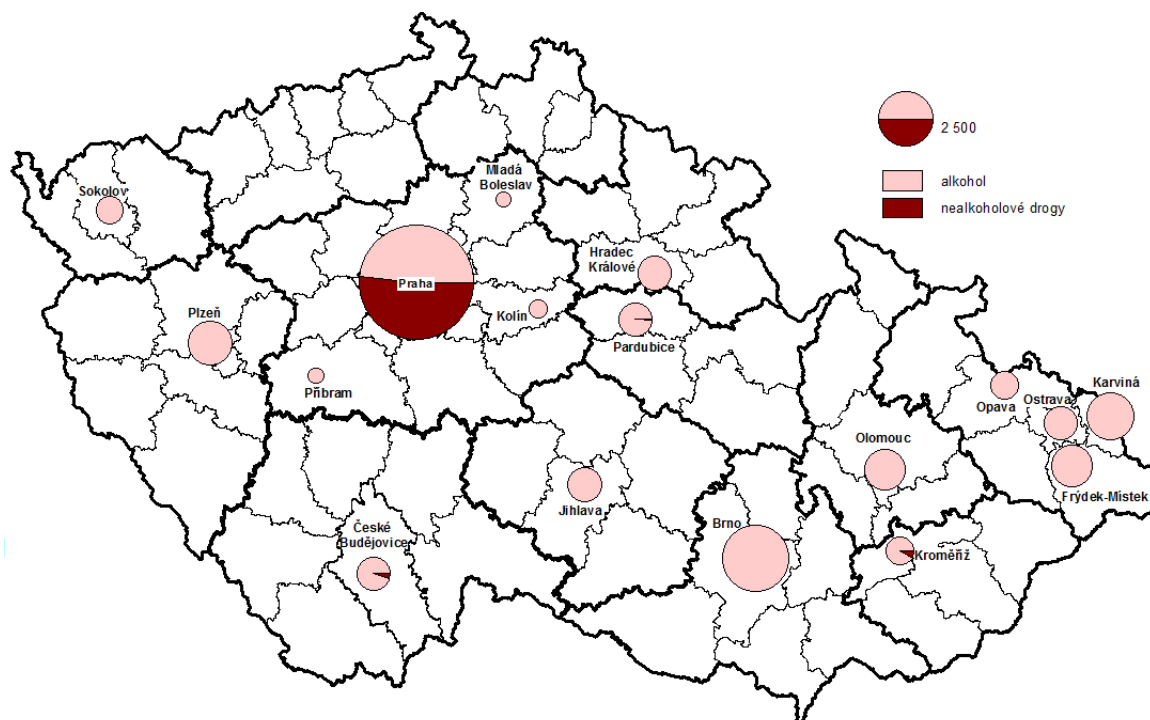
Většinu pacientů intoxikovaných nealkoholovými drogami, a to 4 821 pacientů (tj. více než 97 % z těchto intoxikací), vykázala záchytná stanice v Praze. Intoxikované nealkoholovými drogami vykázali ještě v Jihočeském, Královéhradeckém, Pardubickém, Olomouckém a Zlínském kraji, ale jejich počty byly nízké (Tabulka 4).

Tabulka 4: Počet pacientů ošetřených pro intoxikaci nealkoholovými drogami podle kraje sídla zařízení, pohlaví a věkových skupin pacientů v roce 2012

Kraj sídla zařízení	Počet stanic	Počet míst	Celkový počet pacientů	v tom		ve věku		
				muži	ženy	0–19 let	20–64 let	65 a více let
Hl. m. Praha	1	17	4 821	3 839	982	693	3 932	196
Středočeský	3	14	-	-	-	-	-	-
Jihočeský	1	9	52	45	7	5	47	-
Plzeňský	1	10	-	-	-	-	-	-
Karlovarský	1	5	-	-	-	-	-	-
Ústecký	-	-	-	-	-	-	-	-
Liberecký	-	-	-	-	-	-	-	-
Královéhradecký	1	8	3	3	-	1	2	-
Pardubický	1	11	13	12	1	1	12	-
Vysočina	1	8	-	-	-	-	-	-
Jihomoravský	1	13	-	-	-	-	-	-
Olomoucký	1	15	14	10	4	5	9	-
Zlínský	1	5	65	59	6	4	60	1
Moravskoslezský	4	37	-	-	-	-	-	-
Celkem	17	152	4 968	3 968	1 000	709	4 062	197

Záchytné stanice podle celkového počtu zachycených osob a podílu intoxikovaných alkoholem a nealkoholovými drogami zobrazuje následující mapa.

Mapa 2: Záchytné stanice podle počtu zachycených osob a návykové látky v roce 2012

Závěr

Po tom, co v letech 2010 a 2011 vzrostl celkový počet záchytných stanic v ČR na 17 zařízení se 152 místy, se jejich počet ani kapacita v roce 2012 nezměnily.

Vývoj počtu pacientů záchytných stanic v posledních letech kopíruje počet stanic a jejich kapacitu, i když od roku 2005 lze pozorovat současně pokles kapacity a růst počtu zachycených pacientů, a to do roku 2010 na dvojnásobek (z 15 207 pacientů v roce 2005 na 30 487 pacientů v roce 2010), po poklesu jejich počtu v roce 2011 (o 7 % na 28 365 pacientů) zůstal také počet zachycených osob ve sledovaném roce téměř stejný.

Z celkového počtu zachycených osob v roce 2012 bylo 83 % intoxikovaných alkoholem. Větší podíl intoxikovaných nealkoholovými drogami byl u žen (22 %) než u mužů a u mladistvých do 20 let (47 %). Více než 97 % pacientů intoxikovaných nealkoholovými drogami vykazala záchytná stanice v Praze.

Vypracovala: Ing. Blanka Nechanská

Odkazy:

Skála, J. (2003) Historie léčby závislosti v České republice. In: Kalina K. et al., (Ed.) Drogy a drogové závislosti - mezioborový přístup 2, pp. 91-96. Praha: Úřad vlády ČR

Nechanská, B., Mravčík, V., Šťastná, L. a Brožová, J. (2011) Uživatelé alkoholu a drog ve zdravotnické statistice od roku 1959, pp. 34-36. Praha: Úřad vlády České republiky a Ústav zdravotnické informací a statistiky ČR.